

Hogy történelmileg mennyire pontosan és haladózselleműen ítélte meg Nyegos a szláv népek, elsősorban a szerbek és a horvátok szerepét az 1848-as forradalomban, ezt abból is látni, hogy az akkori egész európai reakció népeink ellenforradalmi szerepét igen kedvezően ítélte meg. Ambár, népeink mindazokért az érdemekért, amelyeket Ausztria és a monarchia életének meghosszabbításáért harcolva szereztek, csak — Nyegos szavaival élve — »szorosabb jármot« kaptak. De, ha a nép maga az adott viszonyok között nem kapott és nem is kaphatott egyebet egy elnyomó monarchiától, elismeréseket és kitüntetések kaptak reakciós vezetői. A magyar nép forradalmi erőinek leverése körül szerzett érdemeiért Karagyorgevics Alekszandár, Risztics Jován⁹⁾ szerint, kitüntetések kaptak a legreakciósabb európai uralkodóktól, népeink és azok szabadságának legnagyobb, esküdt ellenségeitől: a török szultántól, I. Miklós orosz cártól és Ferenc József bécsi császártól. S ha valakinek a szabadság és a népek haladásának kipróbált ellenségei adóznak elismeréssel és osztogatnak kitüntetések, ez mindig annak a jele, hogy rossz úton halad.

Téves volna azt hinni, mintha Nyegos felfogásai népeink szerepéről az 1848-as forradalomban a történelmi események tudatos tudományon alapuló vizsgálatának, vagy általában a társadalom történelmi fejlődése tudományos ismeretének eredménye lett volna. Mint egy valóban nagy ember, aki saját érdekeit nem választotta el az általános népi érdekektől, akinek a gondolatai és érzései azonosak voltak a jövő nemzedékek gondolataival és érzéseivel és aki előre tudott örülni és tudta fájlalni népe fájdalmait, Nyegos az adott pillanatban csak pontosan megjegyezte, hol találhatók meg népeink érdekei. S hogy érzései és gondolatai, noha azok nem tudományos vizsgálat eredményeként születtek meg, történelmi távlatlalt rendelkeztek, éppen ez jelenti Petar Petrovics Nyegos egyénisége haladó voltának, korszerűségének és nagyságának alkotórészét.

AZ ANGOL-AMERIKAI GAZDASÁGI KAPCSOLATOK

írta: Varga Jenő

Anglia és az USA mindkét világháborúban szövetségesesek voltak. Amerika a második világháború alatt hathatósan segítette Angliát. Amerika a bér és kölcsön törvény alapján több mint 15 milliárd dollár értékű árút szállított Angliának. Ezt az óriási adósságot az angol-amerikai pénzügyi szerződéssel az amerikaiak elengedték.

Most az USA újabb, 4,4 milliárd dollár összegű kölcsönt folyósít Angliának. Ebből az összegből 650 millió dollárt a bér és kölcsön törvény alapján felvett adósságának végleges letörlesztésére fog fordítani Nagybritánia. De éppen a kölcsön ügyében folytatott tárgyalások mutatták meg, hogy a két tőkés ország között mélyreható gazdasági ellentétek vannak: az USA üzletfelére nézve igen kedvezőtlen feltételekhez kötötte a kölcsön folyósítását. Az angol parlament csak azért fogadta el ezeket a feltételeket, mert Anglia gazdasági életének helyreállítására más utat-módot nem látott. Az »Economist« című tekintélyes angol hetilap 1945 december 15-én a következő szavakkal fejezte be az amerikai kölcsönről szóló vezércikkét:

»A koldusok nem válogathatnak: Legfeljebb — régi szokás szerint — szidhatják a gazdagokat.«

Az a tény, hogy Anglia kénytelen külföldi kölcsönhöz folyamodni — még hozzá olyan súlyos feltételek mellett! — arról tanúskodik, hogy a második világháború következtében az angol közgazdaságban hatalmas változások mentek végbe. Az az Anglia, amely évszázadokon át más országoknak hitelezett, mely más országoknak diktálta a gazdasági feltételeket, sőt gyakran hadihajóhada segítségével hajtotta be az adóságot — emlékezzünk csak a délamerikai országok, vagy Egyiptom esetére! — most maga is kénytelen elfogadni az eléje szabott kölcsönfeltételeket.

Az Anglia és Amerika közötti kapcsolatok szemléletesen ábrázolják, hogyan hat és érvényesül a tőkés rendszer gazdasági és politikai fejlődésének egyenlőtlenségére, ennek az egyenlőtlenségnek az imperializmus korszakában való hirtelen kiéleződésére, ugrásszerű jellegére vonatkozó tétel.

Mint ismeretes, az USA csaknem a XVIII. század végéig Anglia gyarmata volt. Az USA 100 évvel ezelőtt még agrár és gyarmati jellegű országnak számított. Területének legnagyobb része — az egész nyugat — akkor még lakatlan; délen pedig a rabszolgatartó gazdaság uralkodott. Az USA nyersanyagot és élelmiszereket szállított Európába; Angliától, — melynek adósa volt — iparcikkeket vásárolt.

A két ország gazdasági hatalmát 1848-ban a következő adatok jellemezték.¹⁾

	Nagybritánia és Írország	USA
Lakosság (milliókban)	28	22
Szénbányásza (millió tonnában)	50	6
Vasöntés (millió tonnában)	2	0.6
Gyapottfogyasztás (millió tonnában)	1.5	0.4

Vagyis 1848-ban Anglia lakossága lélekszámban még felülmulta az USA lakosságát; Angliában a szénbányászat csaknem kilencszer, a vasöntés és a gyapottfogyasztás háromszor több volt, mint az USA-ban.

A XX. században, mikor az imperializmusba való átmenet már befejeződött, Amerika utólrta és bizonyos tekintetben el is hagyta Angliát.

A következő, 1900-ból való számadatok ezt bizonyítják.²⁾

	Nagybritánia	USA
Lakosság (milliókban)	41	76
Szénbányászat (millió tonnában)	225	241
Vasöntés (millió tonnában)	9	14
Gyapottfogyasztás (millió tonnában)	1.5	0.4

1900-ban az USA-ban több szénet bányásztak, több vasat öntöttek, mint Angliában, de az amerikai kivétel továbbra is főként nyersanyagokra és élelmiszerekre szorítkozott. Az angol tőke, még mindig rendkívül nagy szerepet játszott Amerika gazdasági életében. 1910-ben az Amerikában befektetett külföldi tőke 6 milliárd dollarra rúgott, ebből 3 milliárd Angliáé volt.³⁾ De akkor már az USA is szállított külföldre tőkét, az európai és délamerikai országokba: körülbelül 1—1.5 milliárd dollár összegben.

A második világháború előtt, 1938-ban Amerika, igen kevés kivételtől eltekintve, csaknem minden vonatkozásban felülmulta Angliát. Erről tanúskodik a következő táblázat:³⁾

1. »Világgazdasági válságok« I. kötet 472—499.

2. »Az USA statisztikai évkönyve« 1938, 449.

3. »A Népszövetség statisztikai évkönyve« 1939—40.

	Nagybritánia	USA
Lakosság (millióban, Irország nélkül)	46	130
Szénbányászat (millió tonna)	232	352
Acéltermelés (millió tonna)	10.5	29
Elektromos erő termelés (milliárd kw órákban)	31	116

1938-ban az USA lakossága már háromszor múlta felül Anglia lakosságát. Amerikában a szénbányászat 50%-kal, az acéltermelés s ami különösen fontos, az elektromos-erő-termelés háromszorta volt nagyobb, mint Angliában. Nagybritánia csak egy-két területen, mindenekelőtt a kereskedelmi hajókat, a nemzetközi pénzügyi műveletek, a külföldi tőkebefektetés tekintetében előzte meg az USA-t. Az Egyesült Államok, melyek azelőtt főként mezőgazdasági termékeket: gyapotot, dohányt, húst, gabonát exportáltak, most már iparcikkeket is kezdtek külföldre szállítani. 1937-ben az USA egész kivitelének 49%-át alkotta az iparcikkek exportja.

Ha Anglia és Amerika gazdasági erejét összehasonlítjuk, természetesen figyelembe kell venni, hogy Anglia bizonyos mértékig a brit világbirodalom gyarmatainak és domíniumainak gazdasági erőforrásaival is rendelkezik.

Mivel magyarázható tehát, hogy az USA olyan gyorsan el tudta hagyni Angliát? Hogy helyesen felélhessünk erre a kérdésre, fel kell tárunk: miért fejlődött olyan gyorsan az USA gazdasága és miért maradt el Anglia a XIX. század második felében?

Az első ok abban keresendő, hogy az USA, sajátos történelmi fejlődése következtében, ott — dél kivételével — soha sehol sem volt hűbéri nagybirtok. Az USA mezőgazdasága — amint Lenin rámutatott, az amerikai út szerint fejlődött, vagyis a paraszt tőkés farmerré vált. Ennek az a magyarázata, hogy az USA-ban nagyon sok volt a szabad föld. A roppant kiterjedésű területen nem volt magán-földbirtok; a földek nagyrésztét jóformán ingyen osztotta szét az állam.

Lenin, aki alaposan tanulmányozta az amerikai mezőgazdaság XIX. század elejei helyzetét, azt írta:

»A Nyugat: összefüggő vidék... addig senki által el nem foglalt ingyen föld szétosztása...« és hogy ott: »a gyakorlatban majdnem egyáltalán nincs még földtulajdon...« (Lenin összes művei 17. kötet, 578. lap; oroszul).

Természetesen ez igen nagy hatást gyakorolt az USA gazdasági fejlődésére, lehetővé tette a munkabér viszonylagosan magas színvonalát és a belső piac befogadó képességének kibővülését.

A másik ok az USA óriási természeti kincseiben keresendő. Sokan azt állítják, hogy a természet tényezői semmiféle szerepet nem játszanak a gazdasági fejlődésben. Ez az álláspont érthető visszahatás arra a polgári tanra, mely mindent csakis a természeti tényezőkkel igyekszik magyarázni. Mindazonáltal ez helytelen álláspont. A természeti tényezők mindig igen fontos szerepet játszottak és játszanak is a gazdasági fejlődésben. Az USA kimeríthetetlen szén-, vasérc-, petróleumkészletei, kedvező éghajlati viszonyai lehetővé teszik, hogy a nyersanyag kitermelésére kevesebb időt fordítsanak. Egyéb hasonló feltételeken kívül ez is egyik oka annak, hogy ott sok árucikk előállítási költsége alacsonyabb, mint bármely más országban. Ez fokozza az USA versenyképességét a világpiacon, ha összehasonlítjuk azokkal az országokkal, melyek szegények természeti kincsekben és kénytelenek petróleumot, szenet, stb. külföldön vásárolni.

Az USA-ban óriási kiterjedésű földek hevertek parlagon; ez azt

eredményezte, hogy az amerikai munkások évtizedek folyamán keletről állandóan nyugat felé vándoroltak, arrafelé, ahol majdnem ingyen jutottak földhöz. Ennek következtében a fejlett iparral rendelkező vidékeken csaknem állandó munkaerő hiány volt érezhető, jóllehet az Amerikába való bevándorlás egészen az első világháborúig igen erős iramban folyt. Így például az 1881 és 1890 közötti tíz esztendő alatt 5 millió, 1891 és 1910 között, a legvíharosabb bevándorlás korában, csaknem 9 millió volt a bevándorlók száma. Minden évben hazatért a bevándorítottak egy-egy része, de a nagy többség maradt. Akkoriban (50—60 évvel ezelőtt) csakis fiatal, egészséges emberek határozhatták el magukat hazájuk elhagyására, az Atlanti-óceánon keresztül való hosszú utazásra. Olyan emberek, akik bíztak abban, hogy minden akadályt legyűrnek s Amerikában munkát, új életlehetőséget találnak. Ugyenformán a munkaerő-állomány az egészséges, fiatal európai kivándorlók szüntelen beáramlása következtében állandóan javult.

Azon országok, melyek a többinél később léptek a tőkés fejlődés folyamatába s melyeket nem akadályoz az elavult technika, a legújabb műszaki vívmányok birtokában könnyen utolértek, sőt el is hagyták a régi típusú tőkés rendszert. Az USA-ban ezt a lehetőséget különös és sajátos körülmények még inkább elősegítették.

Az imperializmus előtti korszakban az állandó munkaerőhiány azt eredményezte, hogy a műszaki fejlődés sokkal gyorsabban haladt, mint más tőkés országban. Ha a munkaerő kevés s a munkabérek viszonylag magas, a tőkések kedvet kapnak arra, hogy bonyolultabb és tőkéletesebb gépeket alkalmazzanak. Ott azonban, ahol sok a munkaerő és olcsó, — a tőkésekből hiányzik az eféle kezdeményezés. Mindez megnövelte az USA-ban a belső piac befogadóképességét, mind az elsődleges árúk, vagyis a termelőszekciók, mind a másodlagos árúk, vagyis a fogyasztási cikkek szempontjából.

A parlagon heverő föld kimeríthetetlen sokasága s a munkaerőhiány természetesen még korántsem jelentette azt, hogy a farmereket és a munkásokat nem zsákmányolhatja és nem is zsákmányolja ki a nagy-tőke. Ha pontos számítást végzünk, azt látjuk, hogy az USA feldolgozó iparában 1899-ben 128%-ra, 1919-ben 122%-ra, 1929-ben 158%-ra, vagyis mindig jóval több, mind 100%-ra rúgott az értéktöbblet. A nagy-tőke megtalálta a módját, hogyha kerülő úton is, de kizsákmányolja a farmereket. Ebben a viszonylatban a vasutak mutattak példát, melyeknek tulajdonosai rendkívül magas viteldíjakat szabtak a farmereknek. Norris író érdekes-regényben leírja a farmerek küzdelmét a vasutakkal, melyek az USA-ban magánvállalatok kezében vannak. A regény leírja a következő esetet: Egy nyugati farmer nagy sikerrel komlót kezdett termelni. A komló azon a tájon új, különleges kultúrnövénynek számított. Csak az volt a baj, hogy a termést messzire kellett szállítani, mert a közelben nem volt megfelelő piac. A farmer azzal a kérdéssel fordult a vasútigazgatóságához: »Milyen elv alapján állapítják meg Önök a viteldíjat?« Azt felelték: »Annyit kérünk magától, amennyit az Ön üzlete elbir.

Az amerikai gazdaság viharos fejlődésének iramát biztosító tényezőket a nagy-tőke szolgálatába állították.

Az első világháború után éppen a kimeríthetetlen természeti kincsekkel és nyersanyagforrásokkal rendelkező USA-ban különösen élesen ütköztek elő a tőkés rendszer általános világválságában rejlő ellentmondások: az üzemekbe beruházott (fix) tőke óriási mérvű parlagon hevertetése és az állandósult munkanélküliség. A hatalmas arányú mun-

kanélküliség azt eredményezte, hogy az amerikai kormány megtiltotta a bevándorlást.

Anglia gazdasága egészen más történelmi viszonyok között fejlődött, mint Amerikáé — Anglia elsőnek lépett az ipari forradalom útjára, valamennyi más országnál korábban hajtotta végbe a polgári forradalmat. Angliának a XIX. században elért fellendülése gazdag szénkészletein, textiliparának gyors fejlődésén, erős kereskedelmi flottáján és nagy kiterjedésű gyarmatbirodalmán alapult.

De ezek a gazdasági alapok a világkapitalizmus fejlődésének árnyában elveszítették jelentőségüket. A tőkés rendszer fejlődése minden országban a textiliparral kezdődik. Az elektromos erő-termelésnek és a petróleum szerepének növekedésével egyre jobban hanyatlott a szén fontossága. A kereskedelmi hajóhad jelentősége viszont annak következtében csökkent, hogy az imperializmus korszakában megszűnt a szabad kereskedelem. A tőkés országok vámtarifák, mennyiség megállapítás formájában mindenféle sorompókat állítottak a külföldi behozatal útjába.

Ezért Anglia gazdasága az imperializmus korszakában jóval lassabban fejlődött, mint az USA-é és a két ország viszonya fokozatosan, de azért eléggé gyorsan az USA javára változott meg. Ez a folyamat különösen meggyorsult a második világháború alatt.

Amerika és Anglia gazdasági kapcsolatait rendkívül nagy mértékben azok a változások határozzák meg, melyek a fenti két országban a második világháború alatt végbementek.

Amerika és Anglia különböző gazdasági mérleggel került ki a háborúból. Mégis van egy közös vonásuk: mindkét ország kivétele növelésére törekszik, habár mindkettő más és más okok miatt.

Anglia ezalatt az idő alatt elveszítette nemzeti vagyonának körülbelül egyharmadát. Hivatalos adatok alapján Anglia nemzeti vagyona az 1941—44. években 4 milliárd font sterlinggel csökkent.⁴⁾ Ebben az összegben még nincsenek benn azok a veszteségek, melyeket Anglia a légitombázások és az ellenséges tengeralattjárók működése következtében szenvedett. Hiányzik innen még az 1945. évi veszteségadat is. Mindezeket leszámítva Anglia nemzeti vagyona a háború alatt körülbelül 7,5 milliárd font sterlinggel csökkent.⁵⁾ Elvesztette külföldi beruházásainak majdnem a felét (a 4 milliárd font sterling befektetett összegből körülbelül 2 milliárd font sterlinget). Tulajdon gyarmatainak, elsősorban Indiának, valamint dominiúmáinak és más országoknak adósává lett. Anglia adóssága több, mint a külföldön jelenleg befektetett tőkéje. A háború után Anglia hitelező országból adós országgá vált. Az új amerikai kölcsön — ha teljes egészében megvalósul egy és egy negyed milliárd font sterling összegű, vagyis Anglia még meglévő külföldi tőkebefektetésének háromnegyede.

Angliának hitelező országból adós országgá való átváltozása azt jelenti, hogy fizetési mérlege jelentős mértékben passzívvá lett. Igaz,

4. Anglia magánszemélyek vagyonának csökkenésére vonatkozó adatok (millió dollárban):

1940	1941	1942	1943	1944	1940—44
720	744	744	807	843	3,858

(»A háború pénzügyi forrásai«, 41. lap).

5. Ezt az adatot az USA-val a kölcsön ügyében folytatott tárgyalások alkalmával hivatalosan közölték az angol delegátusok. (»Economist« 1945. december 15).

hogy már a háború előtt is passzív volt. Így például 1938-ban kiszámították, hogy a fizetési mérleg passzív egyenlege kb. 50 millió font sterlingre rúgott, vagyis 1938-ban Anglia külföldön befektetett tőkéje 50 millió font sterlinggel csökkent. Most pedig, minthogy Anglia a háború alatt külföldi beruházásainak és egyéb jövedelmeinek nagyrésztét elveszítette, fizetési mérlege igen nagy mértékben passzív lesz.

Az »Economist« című angol hetilap 1945 szeptember 1-i számában a következőképen értékeli Anglia háború előtti és utáni ügynevezett »láthatatlan kivitelét« (ez a külföldi tőkebefektetésekből, a hajózás jövedelméből, stb. tevődik össze):

	1937	1938 Háború után	
Külföldi beruházásból származó jövedelem (millió font sterlingben)	210	200	100
A hajózásból származó jövedelem (millió font sterlingben)	130	200	75
Bankügyletekből származó jövedelem (millió font sterlingben)	40	35	25
Más forrásokból származó jövedelem (millió font sterlingben)	10	—	20
	390	335	220

A háború előtt Anglia behozatalának csak mintegy felét fizette saját áruinak kivitelével; másik felét »láthatatlan kivitel«-éből fedezte:
Anglia külkereskedelme

	1933	1936	1938
Kivitel	368	441	471

A láthatatlan exportnak 390 millió font sterlingről a háború után 220 millióra való csökkenése azt jelenti, hogy Anglia 170 millió font sterlinggel több árú kénytelen külföldre szállítani, mint a háború előtt, hogy ugyanannyi nyersanyagot és élelmiszert hozhasson be, mint a háború előtt (az új amerikai kölcsön kamatai és törlesztése további 34 millió font sterlinget követel évente):

Azt tartják, hogy Angliának a háború után 50%-kal növelnie kell kivitelét a háború előttihez képest. A valóságban még sokkal nagyobb mértékben kell fokozni a kivitelt, mivel ahhoz, hogy több árú szállíthattak külföldre, okvetlen több nyersanyagot kell behoznia külföldre szállítandó cikkek gyártása céljából (így pl. gyanotot, gyapit, színes fémet stb.). A *Manchester Guardian* 1945 február 22-én kiszámította, hogy a háború után Anglia kénytelen 100%-kal többet kiszállítani, mint a háború előtt. Ez persze kissé túlzott számítás, mert Anglia a háború alatt erősen kiterjesztette a mezőgazdasági termelést. Éppen ezért az élelmiszerbehozatal kisebb lesz, mint a háború előtt.⁶⁾

Amerika helyzete egészen más, 1914—18 óta a második világháború volt az egyetlen időszak, mikor az USA teljesen ki tudta használni a beruházott tőkét és a munkaerőt. Háború több, mint 10 millió embert hívtak be katonának, a dolgozók létszáma mégsem csökkent az országban. A munkanélküliek óriási hada (1938-ban 7,5 milliót tartottak nyilván, a valóságban azonban 9 millió volt), valamint a kihasználhatatlan termelési gépezet lehetővé tette, hogy az USA a második világháború alatt több, mint kétszeresére emelje ipari termelését. Különösen megnö-

6. Angliában 1944-ben 14,6 millió acre földet szántottak föl, szemben az az 1939. évi 8,8 millióval, 1943-ban a búza-, árpa- és burgonyatermés kétszer annyi volt, mint az 1936—39 évek termésátlaga.

vekedett a termelő eszközök gyártása.⁷⁾ 1943—44-ben a termelőeszközök gyártása (beleértve a fegyvergyártást is) 3,5-szeresére növekedett a háborúelőttihez képest. A beruházott tőke gyarapodása mindig szoros kapcsolatban áll a termelőeszközök tökéletesedésével; az új gépek rendszerint termelékenyebbek a régiéknél. Az USA-ban éppen ezért a háború alatt erősen emelkedett a munka termelékenysége is: nyugodtan számíthatjuk, hogy 20%-kal nőtt.

A munka termelékenységének emelkedése és a munkaerő teljes foglalkoztatása azt eredményezte, hogy az USA jövedelme a háború alatt jelentősen gyarapodott.

Az USA nemzeti jövedelme 8)

(milliárd dollárokban)

1941	1942	1943	1944
97	122	149	161

A termelés növekedése következtében az USA-ban az egyéni fogyasztást — egyes hadifontosságú cikkek kivételével — csak igen csekély mértékben korlátozták a háború alatt. Azonkívül — ellentétben Angliával és más hadviselő államokkal (kivéve Kanadát) — az USA nemzeti vagyona egyáltalán nem csökkent, mivel az USA területén nem folytak hadműveletek.

Világos, hogy a háború alatt épült új gyárak nagy része a háború után feleslegesnek bizonyul s ezért elértéktelenedik. A háború alatt az USA óriás — összesen mintegy 45 millió tonna ürtartalmú — kereskedelmi hajóhadat épített. Ennek jelentős részére most egyáltalán nincs szükség. Összesen kb. 20 millió tonna ürtartalmú hajót valószínűleg »tartálékba helyeznek«. Az alumíniumgyárakat minden valószínűség szerint csak termelő képességük 50%-áig, a repülőgépgyárakat pedig 3—5%-áig tudják majd kihasználni.

Amerika háború utáni gazdasági helyzete élesen különbözik Angliától. Amerika egyfelől a háború alatt megszorodott gazdagsága, termelő erőinek kicsorduló bősége, másfelől a belső piac összeszűkülése miatt szenved. Ez arra ösztökéli a tőkéseket, hogy külföldi piacok, a kivitel fokozása után lássanak. Angliának viszont nyersanyag- és élelmiszerbehozatalra van szüksége és behozatalának fedezése végett minden árún saját áruinak kivitelét erőlteti.

Anglia és Amerika háború utáni helyzetének különbségében relik az a fő mozzanat, mely meghatározta a közöttük kialakuló gazdasági kapcsolatokat.

Most folyik az USA gazdaságának a háború előtti helyzetbe való fokozatos visszaállítás. Mindenekelőtt megkezdődött az ipari termelés erős csökkenése, 1945 októberében az ipari termelés (ha az 1939-es termelést 100-nak vesszük), 151%-kal volt egyenlő, szemben az 1944. évi 216, és az 1945. évi 219%-kal.

A belső piac befogadóképessége még mindig elég nagy, de mégsem tud felszívni minden árut, amit az USA hatalmassá fejlődött termelési apparátusa termelni tudna.

7. Az USA ipari termelésének jelzőszámai (1935—39 = 100).

Év	Ipari termelés	Termelő eszközök (fegyverek gyártása)
1941	162	201
1942	199	279
1943	239	360
1944	238	353

8. »Suwey of Current Bussines« 1945. II.

Igaz, hogy a háború idejéből igen tekintélyes »elhalasztott« kereslet maradt olyan cikkek iránt, amit az USA hatalmassá fejlődött termelési apparátusa termelni tudna.

Igaz, hogy a háború idejéből igen tekintélyes »elhalasztott« kereslet maradt olyan cikkek iránt, melyeket a háború alatt nem termeltek. Ilyenek mindenekelőtt az autók, elektromos háztartási készülékek, bútorok, lakások. Ez az »elhalasztott« kereslet nagy pénzüsszegeknek takarékpénztári betétek, bankbetétek stb. formájában való felhalmozásában nyilvánult meg. Ezeknek a szabad pénzeknek, — betéteknek, letéteknek, rövid lejáratú állami értékpapíroknak — összegét különféleképpen, 50—100 milliárd dollárra értékelték. Most a háború befejeztével ez az »elhalasztott« kereslet lehetővé teszi, hogy átmenetileg bővítsék a másodlagos jellegű, vagyis fogyasztásra szánt árúk számára a belső piacot. De az elsődleges árúk, vagyis a termelési eszközök terén igen súlyos marad a helyzet, mivel az USA-ban a háború alatt jelentősen megnövekedett az üzemekbe beruházott tőke: új gyárakat építettek olyan összegben, mely körülbelül megfelel a háború előtt is meglévő gyárak egyharmad értékének, minden egyes háborús esztendő alatt hétszer akkora értékű gépi berendezést gyártottak, mint bármely más, háború előtti évben, a fellendülés időszakát is beszámítva.

A fogyasztási cikkek piacán is egyre rosszabbodik a helyzet. A katonai megrendelések összezsugorodása következtében csökkent az ipari termelés összterjedelme; ez pedig a munkabér összegének zuhanását eredményezte; megszűntek a túlórázások, melyeket sokkal magasabban díjaztak, mint a rendes munkaórákat, estek az alkordbérék, a tőkésék sok munkást alacsonyabb osztályba minősítettek át stb. A tőkének a munkásosztály életszínvonala ellen intézett támadása a munkások elszánt ellenállásába ütközik: jelenleg nagyarányú sztráik-küzdelmet vívnak. A háború befejeztével az USA-ban újból tömeges munkanélküliség fenyeget. Hivatalos adatok alapján már 1945 végén 3,5 millió volt a munkanélküliek száma, habár a hadseregből való leszerelés elég lassan folyik. (1945-ben az USA hadseregében és hajóhadánál még mindig kb. 7 millió ember szolgált).

A tudományos társaságok és egyes állami szervek számításai során arra a következtetésre jutnak, hogy ha 1946-ban az USA termelésének színvonala az 1940. évi színvonalra süllyed, a munkanélküliek száma eléri a 15—20 milliót is. Ez a szám talán kissé túlzott, minthogy az amerikai hadsereg békelétszáma előreláthatóan lényegesen nagyobb lesz, mint a háború előtt. Azonkívül a háború alatt gyári munkára szegődött nők egy része visszatér a háztartásba. Mindenesetre arra lehet számítani, hogyha a termelés az 1940-es színvonalra csökken, az USA-ban 10—15 millió embert érint a munkanélküliség. Az üzemekbe beruházott tőke jelentős mértékben kihasználatlan marad.

A belső piac összezsugorodása arra kényszerítette az amerikai tőkét, hogy külföldi piacok után lásson, igyekezzék fokozni az amerikai árúk kivitelét. Mint ismeretes, a háború előtti amerikai kivitel, habár igen tekintélyes volt mennyiségi adatokban kifejezve, a belső fogyasztáshoz képest eltörpült. Amerikai számítások alapján tudjuk,⁹⁾ hogy az USA 1925-ben egész termelésének 10%-át, 1933-ban 6,5%-át, 1925-ben 6,8%-át szállította külföldre, s azonfelül az USA kivitelében a mezőgazdasági termékek mindeziéig jelentős túlsúlyban vannak az iparcikkekhez képest. Így pl. 1937-ben az amerikai gyapotkivitel dollárértékben felülmúlta az automobil- és acékkészítmények kivitelét.

9. »Statistical Abstract of the USA« 1938, 435. oldal.

Nem fér hozzá kétség, hogy a tőkés államok vásárlóképesége sokkal-sokkal alacsonyabb, mint a háború előtt. Oka ennek az, hogy a német és japán imperialisták feldúlták a szárazföldi Európa és a Távolkelet országait. Árúszükséglet és fizetési-képesség — két különböző dolog! Ahhoz, hogy egy ország külföldi árukat vásárolhasson, szükséges, hogy saját kivittel vagy megfelelő aranykészlettel rendelkezzen. Ha az illető országnak nincs mit eladnia külföldi piacon és aranykészlete sincs, nem vásárolhat külföldön semmit. És az európai szárazföld és Távolkelet legtöbb országa ilyen helyzetben van jelenleg: mindenféle áruban rendkívül nagy a szükséglet, de nincs pénzük, hogy megfizethessék ezeket az árukat. Egyes országnak — Franciaországnak, Belgiumnak, Hollandiának — voltak aranykészleteik külföldön és most ezt költik el az USA-ban, nélkülözhetetlen cikkek vásárlására. De Közép- és Kelet-Európa országainak, valamint Kínának nem voltak ilyen tartalékai és ezért keresletük mellett képtelenek a fizetésre.

A háború előtt Németország és Japán volt Anglia és az USA két fővetélytársa a világpiacra. Ezzel kapcsolatosan felmerül a kérdés: ezeknek az országoknak a külföldre szállított sorából való kiesése nem nyit-e tágabb távlatot az USA és Anglia előtt? Koránt sem! Nem szabad elfelejteni, hogy Németország és Japán nemcsak, mint eladók jelentek meg a világpiacra, hanem amerikai és angol áruk nagybani vevőiként is. Így pl. az USA 1937-ben 120 millió dollár értékű árut adott el Németországnak és csak 92 millió dollár értékű árut vásárolt Németországtól. Ugyanabban az évben az USA 295 millió dollár értékű árut adott el Japánnak és 204 millió dollár értékű árut vásárolt Japántól. Ilvenformán a német és japán kivétel kiesése megfelelő mértékben csökkentette Németországnak és Japánnak azt a képességét is, hogy angol és amerikai árukat vásárolhassanak.

Számos angol és amerikai iparág valóban sokat nyert azáltal, hogy Németország és Japán versenye nem akadályozza többé a világpiacra. Németország a háború előtt kb. 5 millió tonna acélt és acélkészítményt szállított külföldre, ami a világkivitelnek kb. egyharmadát alkotta. Világos, hogy az angol és amerikai nehézipar csak nyer azáltal, hogy Németország ezentúl nem szállít a világpiacra acélt és acélkészítményeket. Ázsia és Afrika textiltipacán Japán volt Anglia fő versenytársa és fokozatosan ki is szorította az angolokat ezekről a piacokról.¹⁰⁾ Most az angol textilipar átmenetileg megszabadult ettől a versenytársától. De mindent összevetve megállapíthatjuk, hogy Anglia és Amerika szempontjából a német és japán kivétel kiesése még nem oldja meg a külföldi piacok problémáját.

Ez az alap, amelyen kifejlődik Anglia és Amerika küzdelme azért, hogy minél nagyobb darabot hódítson meg mindegyikük a háború után összezsugorodott világpiacból.

Most megkíséreljük annak értékelését, milyen a helyzete a világpiacra e két fő vetélytársnak. Az USA-nak olcsóbb nyersanyagforrásai vannak, mint Angliának: szén, petróleum, acél stb.¹¹⁾ Az USA-ban az áru gyártási költsége alacsonyabb mint Angliában, habár a munkabérek Amerikában jóval magasabb. Ennek magyarázata a munka magasfokú termelékenységében, valamint abban keresendő, hogy az amerikai munkások az angolokhoz képest jobban fel vannak szerelve termelészükszök-

10. U. o. 463—465 oldal.

11. 1937/38-ban Anglia 1.654 millió yard gyapotszövetet, Japán pedig 2.412 millió yardot szállított külföldre (»Economist« 1945. augusztus 4).

kel. Azok az angol bizottságok, melyek 1944- és 1945-ben az USA egyes iparágainak helyzetét tanulmányozták, arra a következtetésre jutottak, hogy ott a gyártási költségek lényegesen alacsonyabbak, mint Angliában. Ez a körülmény megkönnyíti az amerikai árúk versenyét a világpiacón.¹²⁾

Az imperializmus korszakában a kivétel javarésze a nagy monopóliumok kezében van. Az a tény, hogy Amerika belső piaca sokkal nagyobb, mint Angliáé, lehetőséget nyújt az amerikai monopóliumok számára, hogy *dumpinghez* folyamodhassanak, vagyis hogy a külföldi piacokon olcsóbban adhassák árúikat, mint a belső piacon, sőt olykor még önköltségi áron alul is.

Az USA igen fontos előnye — különösen a legközelebbi évtizedben — abban rejlik, hogy árúját hitelre tudja eladni, árúit tőke kivétel formájában tudja külföldre szállítani. Amint már rámutattunk, a szárazföldi Európa és Ázsia országaiban igen nagy, de fizetésre képtelen kereslet jelentkezik. Ezek az országok nagy mennyiségben tudnak árút vásárolni, de csak hitelre. Amerikának módjában áll, hogy bőséges hiteleket nyújtson ezen országoknak amerikai árúk vásárlására. Ellenben Anglia maga is külföldi kölcsönre szorul és csak igen korlátozott mértékben képes árúit hitelre eladni.

Igaz, hogy Angliának is van néhány előnye. Mindenekelőtt terjedelmes gyarmatbirodalommal rendelkezik. Gyarmatain és domíniumain előnyös vámtételeket (preferenciális tarifát) élvez: árúinak Ausztráliába, Indiába, Dél-Afrikába stb. bevételek or alacsonyabb vámot fizet, mint más országok. Ugyanezeknek az országoknak Angliába szállított árúi lényegesen kisebb vám alá esnek, mint más országoké, köztük az USA-é. Angliának a brit gyarmatokba és domíniumokba irányuló kivitele szakadatlanul emelkedő irányzatot mutatott és 1939-ben elérte az egész angol kivétel 49%-át.

Anglia második előnye az úgynevezett sterling-tömbben rejlik. Az angol domíniumok és gyarmatok, valamint a formailag független országok — Irak, Egyiptom stb. — nemzetközi valuta minőségében csakis a fontsterlinget használják. Ha ezen országok árúikat Amerikának adják el, a kapott dollárokat kötelesek Angliának átadni. A sterling-blokk országai csakis abban az esetben vásárolhatnak, ha Anglia rendelkezésükre bocsátja a megfelelő dollárösszegeket. A sterling-tömb ilvenformán igen jelentős tényező Anglia és az USA versengésében.

A harmadik körülmény, mely ugyancsak kedvez az angol kivételnek — akármilyen hihetetlenül hangzik is: — Anglia adós mivolta gyarmataival és a függő viszonyban lévő országokkal szemben. Anglia Indiának több mint egymilliárd font sterlinggel, Egyiptomnak 50 millió font sterlinggel tartozik. Az angol kormány kijelenti ezeknek az országoknak, hogy Anglia jelenleg nem tud fizetni, de tíz év alatt adósságából egy bizonyos összeget évenként áruszállítással fog letörleszteni. Anglia hitelezői kénytelenek elfogadni az angol árúkat és nem tudnak amerikai cikkeket vásárolni, minthogy nincsen dolláriuk, amivel megfizethetnék az USA árúit.

A negyedik előny — mely most még nem játszik nagy szerepet, de 5—10 év múlva nagyon érezhetővé válik — a következő: Anglia tud

12. Machowen a »Brit Ipari Vállalkozók Egyesületének« elnöke kijelentette, hogy az USA-ban a szén tonnája 10 shillinggel olcsóbb, mint Angliában, az acél pedig 50%-kal drágább Angliában, mint Amerikában. (»Economist« 1944. X. 14).

is, kénytelen is élelmiszert, nyersanyagot vásárolni más országoktól, az USA viszont nem szorul rá, hogy külföldről nagymennyiségű árucikket vásároljon. Amerika bővében van az élelmiszereknek és a nyersanyagoknak, annál is inkább, mivel a háború alatt olyan árúknak a termelését is kifejlesztette saját határain belül, melyeket azelőtt külföldön szerzett be. Pl. a kaucsuk, növényi olajok, selyem stb. termelését. Így azt a kérdést, hogy az árúinak megfelelő értékét milyen természetes formában kaphatja meg Amerika, igen nehéz megoldani.

A most meginduló versengésben azonban a fő előnyök az USA oldalán vannak, minthogy az árukivitel tőke kivétel segítségével tudja lebonyolítani, amit már nagy mértékben ki is használt. Ennek a kivitelnek az egyik fő csatornája az Állami Behozatali és Kiviteli Bank, melynek alaptőkéje 1945-ben 3,5 milliárd dollárra gyarapodott. Ez a bank már nagy kölcsönöket folyósított Franciaország, Hollandia, Belgium stb. részére s ezeknek a kölcsönöknek fejében az illető országok már meg is kezdték a számukra szükséges áruk vásárlását Amerikában: élelmiszereket, nyersanyagokat, gépeket, mozdonyokat, vagonokat stb. vesznek. Azonkívül, mint ismeretes, most van alakulóban a 9 milliárd dollár alaptőkével rendelkező Nemzetközi Bank melynek alaptőkéjéhez Amerika 3 milliárd dollárral járul hozzá. Ennek a banknak az a rendeltetése, hogy külföldi államoknak kölcsönöket folyósítson. Az amerikai tőke kivételnek, következképpen az USA árukivitelének ez lesz a másik csatornája a világpiac felé. Azonkívül a nagy amerikai monopóliumok közvetlenül is fognak tőkét befektetni külföldön, amennyiben ott saját gyárakat építenek.

Nem szabad elfelejteni, hogy a tőke kivétel segítségével lebonyolított árukivitel csak ideiglenesen oldja meg az USA kiviteli problémáját. Az árú formában kiszállított tőke fokozatosan letörlesztődik s évente kamatokat kell érte fizetni. Ha az amerikai tőkét külföldön épített gyárakba fektetik be, akkor ezeknek a vállalatoknak a jövedelme az USA-é. Felmerül a kérdés: milyen természetes formában, milyen árúban tudja biztosítani az USA a maga számára a jelenleg folyó kivétel ellenértékét, sőt hogyan tudja biztosítani, hogy megkapja külföldön befektetett tőkéje kamatait és jövedelmét? A helyzetet még jobban kielejezi az a körülmény, hogy az Amerikában érvényben lévő magas vámtarifák rendkívül megnehezítik a behozatalt. Mindegyik amerikai tőkés igyekszik megakadályozni, hogy a belső piacon az ő árujával külföldi árú versenyezzék. Ez a helyzet, hogy tudniillik az USA nagymennyiségű árút tud kiszállítani és aktív kereskedelmi és fizetési mérlege van, nem tarthat örökké. Annak az országnak, mely árút akar külföldre szállítani, a kivétel értékének visszafizetését külföldi árú behozatala formájában kell biztosítania.

Természetes, hogy az USA aranyat is kaphatna árucikkeiért fizetéképpen. De a világ valamennyi tőkés országa közül mindössze három — a Délafrikai Unió, Ausztrália és Kanada — termel annyi aranyat, amennyivel fedezni bírná az amerikai árú vásárlását. Egyes nyugateurópai országoknak — mint Franciaországnak, Belgiumnak — és Hollandiának — még megvan a háború előtti aranykészletük egy része. De ezeket a tartalékokat éppen most költik el olyan árú vásárlására, melyekre égetően szükségük van.

A tőkés világ egy évi aranytermelésének összértéke nem több, mint egymilliárd dollár. Még ha ezt az összeget az utolsó dollárig is amerikai árú vásárlására költenék, akkor sem oldódnék meg az árúért való fizetés problémája.

Eképpen az USA gazdasági politikájában mély belső ellentmondás van.

Az Angliának nyújtandó amerikai kölcsön ügyében 1945 őszén folytatott tárgyalások során a fő kérdés a világpiacon, a kivétel terén való verseny kérdése volt. Anglia eleinte azt követelte, hogy kamatmentesen kölcsönt folyósítsanak részére. Ezt azzal indokolta, hogy a háborúban lényegesen több áldozatot hozott, mint az USA. Az angolok arra hivatkoztak, hogy náluk 100 emberre esik egy hősi halott, az USA-ban pedig csak 500-ra. Az USA képviselői meghajoltak ezen érvek előtt, de kijelentették, hogy a Kongresszus úgysem hagyná jóvá, hogy Angliának kamatmentes kölcsönt folyósítsanak.

Anglia a tárgyalások során mindenekelőtt azzal fenyegetőzött, hogy nem ratifikálja a Nemzetközi Bank valutatápijának megteremtésére vonatkozó megállapodást. Ha Anglia nem járulna hozzá a valutaalaphoz, az azt jelentené, hogy tetszése szerint csökkenthetné az angol font sterling áriolyamát és ezzel fokozná versenyképességét a világpiacon (a breton-woodsji egyezmény — mint ismeretes — megtiltja, hogy bármeely ország több, mint 10%-kal önkényesen csökkentse valutájának árfolyamát az aranyértékhez viszonyítva).

Másodszor Anglia azzal fenyegetőzött, hogy sem ő maga, sem pedig a sterling-blokk országai nem vásárolnak amerikai árut. S itt nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az USA külföldre szállított cikkeinek legnagyobb részét a brit birodalom országainak adta el. Az amerikai kivételek körülbőlül 16%-a Angliába irányult, ami a brit birodalom más országaiba irányuló kivétellel együtt (Kanada és Írország kivételével) a 25%-ot is elérte. Kanadát azért kell kihagyni a számításból, mert ez az ország különösen szoros kapcsolatban állt az USA-val. De ha Kanadát is beleszámítjuk, akkor a háború előtti amerikai kivétel 41%-a a brit birodalom országaira esik.¹³⁾ Ehhez járul még, hogy Anglia sokkal többet vásárolt az USA-tól, mint amennyit oda szállított. Pl. 1936-ban Anglia 87 millió font sterling értékű árut vásárolt Amerikától és mindössze 28 millió font sterling értékű cikket adott el az USA-nak.

Anglia főként olyan árukat vásárol az USA-tól, melyeket más országokban s közöttük saját birodalmának országaiban is beszerezhet: gyapotot, dohányt, gabonát, kukoricát, más mezőgazdasági árukat és nyersanyagokat, ilyenformán az amerikai áruk bojkottjával való fenyegetőzés elég komoly dolognak látszik.

Azonkívül Anglia mindig kevesebbet adott el az USA-nak, mint saját domíniumainak. Így pl. 1936-ban a 130 millió lakosú USA csupán 28 millió font sterling értékű árut vásárolt Angliától, ugyanakkor, mikor a 7 millió lakosú Ausztrália 32 millió font sterling, a 10 millió lakosú Dél-Afrika pedig 37 millió font sterling értékű árut vásárolt; vagyis a lélekszám szerint kis országok jóval több árut vásároltak, mint az USA.

Az USA rendkívül fontos és súlyos gazdasági feltételekhez kötötte az Angliának nyújtandó kölcsön folyósítását. Azt követelte, hogy töröljék el a preferenciális tarifákat, számolják fel a sterling-tömböt és különösen ragaszkodott ahhoz, hogy az amerikai kölcsönök egy részét Anglia más országokkal fennálló adósságai törlesztésére fordítsa. E követelésnek értelme világos: az USA azoknak az előnyöknek a megszüntetésére törekszik, melyeket Anglia a világpiacon élvez.

Végül is sikerült megegyezést elérni a két ország között: Anglia

13. »Statistical Abstract of the USA« 1938.

megígérte, hogy csökkenti a preferenciális tarifákat, az egyezmény megkötése után egy éven belül megszünteti a sterling-tömböt, a kölcsönből bizonyos (egyébként igen csekély) összeget dollárokból átad Indiának és más országoknak, ami lehetővé teszi azok számára, hogy több amerikai árut vásárolhassanak. Az USA homályos formában megígérte, hogy lejjebb szállítja vámtételeit. Az egyezményben van egy pont, melynek értelmében Anglia nem fizet kamatot azon években, mikor fizetési mérlege ezt nem teszi lehetővé. Ebben az esetben Anglia csak az arra az évre esedékes részletet fogja törleszteni.

De Anglia aligha fog egyáltalán kamatot fizetni, vagy részletet törleszteni. Nem lesz olyan fizetési mérlege, mely megengedné, hogy fizetéseket teljesítsen.

Ilyenek azok az óriás változások, melyek a háború következtében az USA és Anglia gazdasági helyzetében végbementek. Ezek azok az óriás előnyök, melyeket az USA a pénzügyi függőségbe került Angliával szemben élvez. Az az Anglia, mely más országoknak hitelezett és gazdasági feltételeket szabott eléjük, most maga is kénytelen bizonyos gazdasági engedményeket tenni, hogy kölcsönt kaphasson az USA-tól. Még nem ismeretes, hogy vajjon a Kongresszus jóváhagyja-e ezt a kölcsönszerződést; pedig a Kongresszus jóváhagyása nélkül nem lehet érvényt szerezni a megállapodásnak.

A háború következtében nemcsak a két állam gazdasági, hanem katonai és politikai helyzetében is lényeges változások mentek végbe. Az első világháború előtt Anglia ragaszkodott ahhoz az elvhez, hogy akkora hajóhaddal kell rendelkeznie, mint a két leghatalmasabb államé együttvéve. Már 1920—21-ben kénytelen volt elismerni az USA egyenlőségét. A második világháború után az USA hadihajóhada akkora lett, mint a tőkés világ valamennyi államának hajóhada együttvéve. Ezenkívül az USA a második világháború alatt haditengerészeti támaszpont-hoz jutott az Amerikában fekvő angol gyarmatokon, haditengerészeti és légi támaszpontokon tett szert a Csendes-óceánon nemcsak a volt japán birtokokon, hanem francia (Új-Kaledónia), ausztráliai (Admiralitás-szigetek) stb. birtokokon is. Anglia előnyös helyzete a haditengerészeti támaszpontok birtoklása terén erősen megváltozott. Az USA a légitámaszpontok terén is előnyösebb helyzetben van.

Mégsem szabad túlértékelni Anglia legyöngülését a háború következtében. Angliának nemcsak hogy sikerült megőrizni gyarmatainak túlnyomó többségét — az Indiai-óceán körül fekvő valamennyi területet — hanem még szaporította is számukat. Anglia erősebben megvetette lábát Afrikában s kiszorította onnan Olaszországot; Franciaország rovására megerősítette állásait Közéleleten is. Most pedig Afrikának az Indiai-óceánhoz közelebb eső területein is meg akarja szilárdítani hatalmát.

Az USA a háború alatt különféle formákban igyekezett fokozni a brit Birodalmon belül működő centrifugális erőket: emlékezzünk csak Anglia és Amerika egyesülésének tervére, meg arra a tervre, hogy az egész világ minden gyarmatát közösen kormányozzák, közösen gyámkodjanak az ázsiai gyarmatok felett stb. Churchill, az akkori brit miniszterelnök elhárította az amerikai polgárság egy részének ilyen igényeit. 1942 november 10-én a London polgármesterénél minden évben megrendezett díszében kijelentette: *»Engedjék meg, hogy nyíltan beszéljek, ha bárhol is bizonytalanság mutatkoznék ebben a vonatkozásban. Meg akarjuk tartani azt, ami a miénk. Nem azért lettem őfelsége miniszterelnöke, hogy felszámoljam a Brit-Birodalmat».*

Anglia kétségtelenül minden gazdasági és politikai erejét mozgósítja, hogy kijusson jelenlegi súlyos helyzetéből és megőrizze gvarmatbirodalmát.

Világos, hogy Anglia és Amerika között a világpiaçért és a nyersanyagforrásokért (olaj stb.) folyó gazdasági harc a két ország politikai viszonyának kiéleződéséhez fog vezetni. Amint arra Sztálin már 1928-ban rámutatott, az angol-amerikai ellentét már az első világháború után is a tőkés világon belül jelentkező legfőbb ellentétté vált. Mikor Németország újból, mint támadó katonai nagyhatalom lépett fel és egvaránt fenyegetni kezdte nemcsak Angliát, hanem az USA-t is, a támadó és nem támadó, a fasiszta és a demokratikus országok közötti ellentét került előtérbe. Most, a német fasiszmus veresége után a tőkés világon belül ismét az angol-amerikai ellentét vált a fő, a döntő ellentétté. 1928-ban Anglia csak gazdasági téren maradt az USA mögött, katonai és külpolitikai vonatkozásban mindkét ország körülbelül egyenlő erős volt. Most azonban óriás mértékben megnövekedett az USA katonai fölénye is. A brit birodalmon belül megerősödtek a centrifugális irányzatok. Az amerikai hadiipar, hadsereg és hajóhad fejlődésének következtében Anglia és az USA ereje többé korántsem egyenlő, annál is inkább, mert Anglia pénzügyileg is függ az USA-tól.

(»Bolshevik«, Moszkva, 1946. március).

VILÁGSZEMLE

Irta : Sulhof József

Belpolitikai életünk legnagyobb jelentőségű eseménye az általános állami költségvetés elkészítése volt. Ez, a költségvetés, amely közel 86 milliárd dinárban irányozta elő a kiadásokat és bevételeket, az első alapot jelenti az öt éves tervgazdálkodáshoz, egyben pedig a terv első szakaszának előirányzatait. Ezzel országunk hatalmas lépést tett előre fejlődésében az új társadalmi rend alapjainak lefektetése felé. A költségvetés eddigi fejlődésünk eredményeit mutatja. A dolgozó nép a társadalmi alapokon megszervezett termelésben tudatosan növeli a munka termelékenységét, javítja a termelési és műszaki feltételeket, egyre újabb és jobb kapcsolatokat teremt a termelő munka és a társadalom között, öntudatosan hozzájárul az életszínvonal emeléséhez, erősíti hazáját és maga kormányozza országát. Kézzelfogható bizonyítéka ez dolgozó tömegeink új gazdasági lehetőségeinek, termelő akaratának és erejének.

Az új költségvetés nem tőkés országok költségvetéséhez hasonló fiskális nyomáson és a lakosságra hárított újabb terheken alapul. Ez az állam pénzügyi terve, a tervszerű gazdálkodás pénzügyi alapja. A költségvetés már az öt éves iparosítási és villamosítási terv feladatai szerint készült. A költségvetés biztosítja a fedezetet az ezévi tervben előirányzott minden szükségletre. Ez a bevételek és kiadások egyensúlyán, a rendelkezésünkre álló eszközök és hazánk erejének észszerű kihasználásán alapul, továbbá azon, hogy biztosítjuk azt, ami országunkban hiányzik, gazdaságosan beszztjuk és kihasználjuk az anyagi és pénzeszközöket. A költségvetés új összeállítására és elrendezésére — amihez hasonló a régi Jugoszlávia keretei között el sem lehetett képzelni — nemcsak a terv és az abban előirányzott minden pénzügyi intézkedés teljes és időben való megvalósítását, hanem a kiépités iramát is biztosítja. A dolgozó nép érzi, hogy ura a helyzetnek és a belső erők teljes összefogásában elindulhatott a